

Program for 1. halvår 2023

Første mandag i måneden kl. 11.00 og kl. 18.30 Historiske glimt ved Bosse Tangen. Mandag **06.03., 03.04., 08.05.**
Tema: vil bli kunngjort i forkant av hvert møte.

Torsdag 23.februar kl.19.00 Medlemsmøte
Tema: Lagets aktiviteter og innspill fra medlemmene.

Torsdag 23. mars: Kl. 18.00-19.00 Årsmøte Kl. 19.00 Medlemsmøte
Tema: I ROB's fotspor på kryss og tvers i Nannestad del 2 ved Ole Johan Røtterud

Torsdag 27.april kl.19.00 Medlemsmøte
Tema: Landskap i endring ved Oscar Puschmann

Torsdag 25.mai kl.19.00 Medlemsmøte
Tema: Kulturvandring

Lørdag 03.juni Skoklefall
Tradisjonell feiring på Sør-Kringler

Nannestadfestivalen – Historielaget er til stede i Nannestad Bygdemuseum lørdag og søndag

Torsdag 22.06. kl.19.00 Medlemsmøte
Tema: Kulturvandring

Temamøter/arbeidsmøter annonseres etter hvert. Arrangement i museet annonseres på FB Nannestad Bygdemuseum

Det kan bli endringer, følg med på vår hjemmeside og Facebook.

Nr. 1-2023

Nannestad Historielag

MEDLEMSNYTT
SKOKLA

Vil du støtte oss med din grasrotandel?

NANNESTAD HISTORIELAG

Org.nr. 918405542

32774918405542

NORSK TIPPING

Med vennlig hilsen
Nannestad Historielag
Berit Schei Hagen: Leder

Adr.: Holtervegen 26,
2034 Holter

beritsch.hagen@gmail.com

Foto: Inger Bjørndal Foss

Lederen:

Selv om det ennå er vinter, merker vi nå godt at det går mot vår og lysere tider. I år kan vi se fram til mer normale forhold uten restriksjoner, og vi har tilnærmet normale forhold på museet. Det står ennå testutstyr lagret der, men vi har blitt lovet at det skal fjernes etter hvert. Og da blir det ryddesjau, både i tilbakeleverte rom og lageret i Granåsgården hvor leiekontrakten går ut i april.

Programmet for våren kan du se her i Skokla. Styret vil gjerne ha mer aktivitet i laget, på medlemsmøtet i februar kan du gi innspill om hva du er interessert i å være med på og hvilke saker vi bør ha aktiviteter rundt. Du kan også gi innspill på mail eller ta en prat med noen i styret. 24. mars blir det årsmøte, årsmøtedokumenter vil bli sendt ut i god tid før møtet. Etter årsmøtet har vi medlemsmøte hvor Ole Johan Røtterud igjen tar oss med i ROB's fotspor på kryss og tvers i Nannestad. Dere kan glede dere til en flott samling av bilder!

Vi har spennende ting på gang, Romerike Historielag tilbyr et verktøy for å lage kulturhistoriske vandringsspill (litt som Stolpejakten!) Se mer i egen artikkel her i Skokla. Jeg håper at en del av dere vil være med å lage spillene, det kan bli morsomt! Mer informasjon kommer når Romerike Historielag er klar. Vi trenger også flere som vil være med på museet når vi holder åpent der. Det er en hyggelig aktivitet, og opplæring vil bli gitt. Programmet for våren ser dere her i Skokla, jeg håper på interesse og godt oppmøte!

Berit

Berit Schei Hagen	Leder	beritsch.hagen@gmail.com	tlf. 905 84 717
Villy Ruud	Nestleder	vi-ruu@online.no	tlf. 911 68 671
Inger Bjørndal Foss	Sekretær	ingerfo@gmail.com	tlf. 922 34 585
Cato Sand	Kasserer	c-sand@online.no	tlf. 615 38 967
Roy Carlsen	Styremedlem	rocarls@online.no	tlf. 928 93 712
Svein Monsen	Web	sveinlmm@gmail.com	tlf. 905 52 747
Vararepresentanter: Solveig Ruud Korsmoe – Ola Habbestad – Svein Åge Nygård			

Skokla-redaksjonen:

Villy Ruud	vi-ruu@online.no	tlf. 911 68 671
Unni Breen Vinge	un-b-vi@online.no	tlf. 971 71 700
Inger Bjørndal Foss, redaktør	ingerfo@gmail.com	tlf. 922 34 585

Følg oss på vår hjemmeside: <http://nannestadhistorielag.lag247.no/>

og på Facebook, Nannestad Historielag

Prosjektbeskrivelse «Digitalhistoriske vandringsspill på Romerike»

Det skal utvikles og implementeres digitalhistoriske vandringsspill for 9 historielag på Romerike. Formålet er å få publikum ut og gå, blant historisk interessante områder og kulturminner i nærområdet. Ved hjelp av en mobiltelefon eller nettbrett kan de finne poster, få nærkontakt med historien, besvare spørsmål, opptjene poeng og konkurrere med andre spilldeltagere. Målgruppen er barn, ungdom og voksne. Spillet skal være gratis for publikum.

Romerike Historielag har avdekket en rekke behov som dette prosjektet vil bidra til å løse:

- Publikum har behov for sterkere faglig læring som en del av et besøk for å se kulturminner, kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap
- Publikum ønsker å se og lære på en mer morsom og inspirerende måte
- Publikum ønsker å utforske kulturminnene på egenhånd istedenfor å bruke guide
- Historielagene ønsker å engasjere litt yngre publikum
- Belyse utfordringen med at kulturminner i dag er under sterkt press.
- Kulturmiljømeldingen viser til et ønske om økt engasjement for kulturminner.
- Regjeringens ønsker styrket folkehelse og økt aktivitet spesielt blant barn og unge
- Bygge stedsidentitet og samhørighet i lokalsamfunnet

For å dekke disse behovene vil Romerike Historielag stå bak 9 lokale historielag som lager digitalhistoriske vandringsspill på Romerike:

• Hurdal Historielag • Ullensaker Historielag • Blaker og Sørum Historielag • Skedsmo Historielag • Setskog Historielag • Enebakk Historielag • Nannestad Historielag • Raumnes Historielag • Rælingen Historielag

Romerike Historielag har valgt Wittario AS sin spillplattform til å realisere prosjektet. Teknisk leverandør Wittario AS har tidligere levert tilsvarende spill for fem historielag i Østfold med stor suksess. Samtlige spill er finansiert av stiftelser og privat næringsliv. Stortingsrepresentanter har åpnet spillene foran publikum og presse. Romerike Historielag er nå i gang med et arbeid for å få finansiert og gjennomført et tilsvarende prosjekt på Romerike.

drivkreftene og ledere på Klippen kan nevnes Carl Kopperud, Thorolf Kopperud, Gunnar Dybdal, Hans Eik, Reidar Langerud og Kjell Nordsveen.

Klippen har nå fått nytt liv som hjemsted til Hjerterommet i Nannestad.

Info og foto samlet 2007, Unni Breen Vinge og Inger Bjørndal Foss

To klipp fra Bygdespeilet nr.2 1976

1847 personbiler

var det i Nannestad ved årsskiftet. Dette gir 3,9 personer pr. bil, mot 3,7 for hele Akershus og 4,2 for hele landet. Av mopeder og motorsykler var det henholdsvis 262 og 29.

Klassfordelingen i skolene i neste skoleår.

Ved barneskolene i bygda vil det etter de oversikter som foreligger bli 848 elever i skoleåret 1976/77. Disse fordeler seg med 229 elever på Maura skole, 310 på Eker, 115 på Kringler/Slattum og 194 på Løken. Dette vil gi et rammetimetall på 316 ved Maura skole, 330 på Eker, 158 ved Kringler /Slattum og 226 ved Løken.

Ved ungdomsskolen blir det neste skoleår 369 elever. Diss fordeler seg med 122 elever på hvert av syvende og åttende klassetrinn. I alt vil ungdomsskolen få 15 klasser og et samlet ordinært årstimetall på 27 075

Årsmøte 2023

Årsmøte i Nannestad Historielag vil bli avholdt torsdag 23. mars 2023 kl. 18.00 -19.00. Møtet blir gjennomført i forkant av medlemsmøtet samme dag, dette starter kl. 19.

Saksliste:

1. Godkjenning av innkalling og saksliste
2. Konstituering
Valg av møteleder
Valg av møterefereent og to til å undertegne protokollen
3. Styrets årsmelding for 2022
Årsmelding Nannestad Historielag
Årsmelding Nannestad Bygdemuseum
4. Revidert regnskap for 2022
5. Endring av medlemskontingent
5. Innstilling til årsmøtevedtak for evt. innkomne saker
6. Valg

Saker som ønskes behandlet på årsmøtet må være styret i hende innen utgangen av februar.

Årsmøtedokumenter vil bli lagt ut på Nannestad Historielags hjemmeside 2 uker før møtet. Dere vil få en melding om dette.

Arne Olaf Berntsen feirer 91 årsdag!

Arne Olaf Berntsen har bursdag, 91 år. Praten gikk lett over kaffebordet, og Arne hadde mye å fortelle. Arne er kreativ, han maler og spiller, og har laget et eget instrument. Han har laget fiskeredskaper og også bilen som står på museet. Han har vunnet flere priser for sine oppfinnelser. Villy Ruud hadde med gitaren og spilte/sang: Vandringsmenn synger, Nordlandsnetter, og Rosen og Sommerfuglen.

Tekst: Villy Ruud

Foto: Unni Breen Vinge

Hjembygdens bakker blide..... Del 2, Av Elisabeth Christie

Alt kjøtt vi brukte hele året, var gårdens egen avl, og ble oppbevart i ishuset – den tids kjøleskap eller fryseboks. Inn i bakken var det gravet en hule så stor som et lite værelse med isblokker dekket av sagflis langs veggene. Her var hele årets matforråd forsvarlig innelåst, og holdt seg utmerket. Ble det for fullt i ishuset, hadde kjøttet det også bra i månedsvis nedgravet i korn-bingene på stabburet.

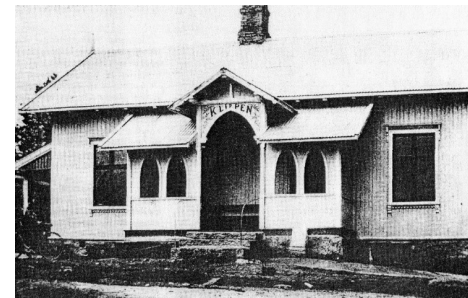
Under huset lå en mengde kjellerrom, alle innredet hvert til sitt bruk, og her var pikene travelt opptatt flere timer daglig. I bakekjelleren fylte den store oppmurte bakerovnen halve rommet, og når ovnen ved hjelp av kull-briketter og bjerkeved var blitt tilstrekkelig varm – glødende måtte den være, ble tolv store brød lempet inn på en treskuffe med et uendelig langt skaft. – I vaskekjelleren foregikk storvasken fire ganger i året. Begge pikene og en leiet kone greide storvasken på en ukes tid, mens gårds-gutten hadde sin fulle hyre med å fyre under bryggerpannen. Vinter som sommer foregikk skyllingen av tøyet i Leirelven. (Navnet skulle ikke nettopp innby til skylling av renvasket tøy). I allslags vær og temperatur ble «vaskerne» kjørt av sted til Krogfoss med de store «avskjæringene» fulle av tøy. Det hendte nok de kom tilbake med stivfrosne hender og skjørtekanter, men det falt ingen inn å klage, hverken over at det var kaldt eller strevsomt, og på kjøkkenet ventet en kokende kaffekjele på den store vedkomfyren. I rullekjelleren ble det skinnende hvite tøyet rullet frem og tilbake til det kom så stivt ut av rullen at det kunne «stå av seg selv». Duker, lakener, servietter, håndklær og putevar – alt måtte være uten en fold eller Brett. En måtte dra rullen, en måtte putte tøyet inn og en annen ta det ut; minst en dag var tre

mennesker opptatt med dette. Neste dag skulle det startes i strykerommet, hvor jernene sto i rad og rekke på den glødende strykeovnen, og tøyet lå på det lange strykebordet, dynket og sammenrullet etter at det var grundig stoppet og lappet, med bendelbånd og knapper sydd i av mor.

Noe vi barn likte svært godt å være med på, var å kjerne smør. Det foregikk på kjøkkenet i en kjerne så fin at den var laget av en kunstsnekker og hadde utskjæringer på lokket. Men å bli satt til å lage fiskefarse var en straff, noe av kjedeligste og seneste arbeidet vi visste, og vi fant på alle mulige unnskyldninger for å slippe å sitte ved kjøkkenbordet og skrape fisk i timevis. Men at all denne farsen som ble oppbevart i krukker i, var god å ha både til hverdag og fest, og ikke minst

Klippen bedehus

I april 1902 var Christian Olsen Nordby, Olaus Langerud, Gustav H. Fevik, G. Olsen Langerud, L. Kaaraasen, J. Lerberg, L. Wiig, O. Kopperud og Olaus SR samlet hjemme hos Christian O. Nordby. De "besluttede en for alle og alle for en at opføre et bedehus"

som skulle "benyttes til Guds Ords forkynnelse og være aabent for både Prester og Lægfolk af den Lutherske bekjendelse".

Christian O. Nordby ga fri grunn til huset, som skulle være "cirka 50 meter i firkant, med et Areal omkring". Stedet lå på fjellgrunn langs Åsvegen, og ble kalt Klippen.

I 1903 ble Slattum Søndagsskole og Slattum Kristelige ungdomsforening startet, begge holdt til på Klippen. Ungdomsforeningen hadde organet Straalen, hvor medlemmer og andre kunne skrive inn hilsener, fortellinger og annet. 26 januar 1935 ble foreningen på Klippen formelt tilsluttet Indremisjonen. 30. juni 1938 ble Ungdomsforeningen "Fjellblomsten" stiftet, med 14 innskrevne medlemmer.

Med årene ble det behov for større plass inne og det trengtes flere parkeringsplasser. I 1957 ble det derfor besluttet å bygge nytt bedehus på den andre siden av Åsvegen. Det ble kjøpt tomt for kr. 2500 av Torvik Kåråsen. Grunnsteinen ble lagt ned i 1958, og huset sto ferdig i 1959. totalt kom det på kr. 79 919.

Leder for byggekomiteen var Gunnar Dybdal. Byggeleder var Kåre Wiik. Han hadde også bygd Betania i Bjerke. Det ble derfor tatt utgangspunkt i disse tegningene, og nye Klippen er bygd speilvendt av Betania.

Fra 1978 og et par år fremover ble det drevet Korvett-lag på Klippen. Stedet blir også brukt til eldretreff, fellesmøter og annet. Blant

Det var ikke lite arbeide å kjøre med lastebil for fortjeneste. Alt som skulle av og på skjedde med håndkraft. Grusen måtte måkes på med skuffe. Det kunne være temmelig høyt å kaste grusen fra bakken. Sjøføren var sikkert mer sliten den gangen når dagen var slutt, enn samme mann i dag som alt blir lesset på med truck, løftelem, kran osv. Man kunne ikke tippe lasteplanet. Det var skrudd fast i ramma. Håndkraften var det som var oppfunnet på den tiden.

Når det gjelder dårlige veger, kan jeg jo nevne et årstall så sent som 1952. Vi var da i ferd med å bygge slakteri og kjøttforretning her på Maura. Da var det så dårlig veg, riksveg 120 som går rett forbi slakteriet, at rutebilen til Oslo satte seg fast om våren midt i vegen nedover forbi tannlegegården. Det ble hugget bar og lagt i vegen så bilene kunne ta seg fram. Jeg husker ikke årstallet som brødrene Tron og Martin Haugen begynte å kjøre rute til byen. Det kunne være ca. 1930. Det var lastebiler med benker og en presenning over. Plass til 14 –15 stykker. De kjørte inn til Oslo om morgenen og opp igjen til Nannestad om kvelden. Ikke alle dager, og ikke når vegen var for dårlig. Det gikk ikke lenge før det ble laget mer personvennlige biler med overbygg og dører med glassruter. Det kunne være temmelig kaldt i disse bussene. Det var ingen som helst varme inne i bilen. Ingen hadde hørt om noe bedre, og da var folk fornøyd. Det var ingen dagpendlere. De som hadde sitt arbeide i Oslo, måtte skaffe seg et sted å bo i Oslo. De kom da hjem lørdag kveld, og reiste tilbake til Oslo søndag ettermiddag. Det var absolutt en fordel å ha sitt arbeide i Oslo, og langt å foretrekke mot å slite i skogen i mye snø om vinteren. Det var surt tjente penger, men penger måtte en jo ha. Når jeg tenker tilbake på dette som jeg skriver etter hvert, kan jeg ikke forstå at livet artet seg slik bare for 50 – 60 år siden. Det har skjedd så mye på disse årene at jeg vanskelig kan forstå det.

Foto: Inger Bjørndal Foss

Ingen millionærer i Nannestad. Fra Bygdespeilet nr.2 1976

Nannestad har ingen millionærer og heller ingen som kommer opp mot dette beløpet i inntekt. Tall fra 1974 viser at ingen i kommunen tjente over 300.000 kroner dette året, men det var 32 som hadde en inntekt på mellom 100.000 og 300.000 kroner. Flest, nemlig 330 tjente mellom 35.000 og 39.000 kroner. Tar man alle skatteytene med en inntekt på mellom 25.000 og 50.000 kroner, utgjør disse godt over halvparten av kommunens 3238 skatteytene.

når vi fikk mange og uventede gjester, det forsto vi jo. Om våren – helst før gjøken gol – skulle flatbrød og lefser bakes, så da gjaldt det å ha «takken» i orden og mengder av fin «takkeved» hugget. Lefsen forsvant sørgelig fort, men flatbrødet ble lagt på lemmer som hang under taket på stabburet, så musene ikke skulle forsyne seg.

Både inne og ute ble det arbeidet etter en fast rytme året rundt. Hver årstid hadde sine faste arbeidsoppgaver, og det samme gjentok seg år etter år. Men underlig nok ble det aldri ensformig, hver ting virket like ny hver gang. Pikene arbeidet utrettelig, og de var jo også helt uunnværlige. De festet seg for et halvt eller et helt år av gangen og hadde 75 kroner for et halvt år. Festedagene var 14.april og 14.oktober, og mor var alltid litt engstelig før disse datoene. Noen fast arbeidstid pr. dag hadde pikene ikke, jeg kan heller ikke huske at de hadde jule- eller sommerferie, og at de ofte hjalp mor å sy til oss var en selvfølge. At man kunne få kjøpt ferdigsydd klær, gikk første gang opp for oss barn da vi en dag fikk besøk av en kremmer med en kuffert på ryggen. Jeg kan ennå se for meg hvordan han formelig tryllet de vidunderligste ting frem fra denne kufferten og bredte dem ut over kjøkkenbordet: prospektkort med glitter, velluktende lyserøde såpestykker, nålebrev, støvlelisser, sikkerhetsnåler, brevpapir og lyserøde flannels underbukser med bendelbånd til å knytte nedenfor knærne. En dag med en sånn «hendelse» ble husket lenge av oss barn og kuffertens innhold ble drøftet vel og lenge etter at vi hadde lagt oss og lå og nød hyggen av bjerkeveden som spraket i ovnen og kastet de underligste lys- og skyggeformasjoner på vegger og tak.

Naturen selv var vårt barometer. Når svalen fløy lavt og hunden spiste gress, når gjertrudsfuglen skrek og de gamle jamret seg for gikt – da ble det regn. Hvis solen gikk ned i flammende røde skyer, da ble det vind dagen etter. Hvis Mistberget hadde en aldri så liten tåkehette på toppen fra morgenen av, endte dagen uvegerlig med regn. Men lå «sukker-toppen» der klar og fin mot blå himmel, kunne vi trygt dra ut i skog og

mark uten å ta regntøy med. På sånne varme sommerdager gikk vi ofte til Harstadtjernet for å bade og svømme ut etter vannliljer. Ved stranden tente vi bål og traktet te til medbrakte vafles, og etterpå satt vi i blåbær-lyngen og spiste oss mette på bær, mens far leste Garborgs «Haugtussa» høyt

for oss. Jeg vet ikke om der noe annet sted finnes en sånn herlig mangfoldighet av markblomster som i alle liene og skogkrattene i Holter. Mitt faste og kjæreste arbeide hele sommeren var å sørge for friske blomster til alle stuene, og da jeg ble stor nok, fikk jeg det ærefulle verv av far å pynte alteret i kirken med blomster hver søndag morgen. Det var høytidsstemning over disse søndagsmorgener.

Dyrelivet opptok oss sterkt, sommer som vinter. Særlig var vi henrykt over rådyrene, som kom helt opp på kjøkkentrappen og spiste mat som vi la ut til dem. Og i riktig strenge snevintre hadde vi besøk av elg helt inn i haven. Reven ulte stygt ikke langt fra husene, og da gjaldt det å ha døren til hønsehuset forsvarlig lukket, for nu var Mikkel på hønsejakt. Da var grevlingen fredeligere; den ruslet godmodig omkring åpningen til sitt trygge hi, og luktet den mennesker i nærheten, var den ikke sen om å komme seg inn.

Vintrene var kolde på Romerike i «gamle dage». Mellom -20° og -30° var alminnelig midtvinters, og det hendte vi var nede i -40° også. Vi frøs meget, særlig inne, for værelsene var store og vanskelige å få varme. Mor og far satt med benene i fotpose når de satt stille og arbeidet, og vi barn var ofte forkjølet og måtte ligge med våre sorte hjemmestrikkede ullstrømper rundt halsen, og en ullklut dyppet i kokende varm terpentin på brystet. Mors og fars «spaserturer» arm i arm frem og tilbake gjennom værelsene var kanskje også en måte å holde varmen på, og en god anledning til å drøfte emner som interesserte dem begge. Det hørte i hvert fall til dagens orden i de lange vintermånedene.

På alle kanter hadde vi det herligste skiterreng, og skiene ble flittig brukt hele vinteren. De var av furu, og bindingene var av spanskkrør som var lagt over hverandre foran, hvor de var festet med en skrue. Bak på bindingen var festet en hyssing som vi bandt rundt støvlene for å få bindingen til å sitte. Særlig støtt var det ikke, og det var ikke alltid så lett å få styring på skiene. I mildvær smurte vi skiene med grønnsåpe, og det gikk «som det var smurt» utfor bakker og lier med og uten hopp. Skistaver fikk vi ikke lov til å bruke, det var en nødvendig utgift, foruten at det jo nærmest var en skam å ha noe å støtte seg til. – Når mor og far skulle ut på sledetur, var det spennende å «snørekjøre» etter, men disse turene var forbundet med en del vanskeligheter. Å holde balansen var ikke lett, skiene gikk i kryss og vi på nesene. Vi frøs føttene av oss i de tynde lauparstøvlene som var bøyet opp i en spiss foran, og ører og nese ble også fort følelseløse i de verste minusgradene. Mor og far satt godt innpakket i hver sin ulveskinnspeil med ulveskinnsfellen helt opp til haken, og var det for kaldt til å holde tømmene, bandt far dem fast til en av lyktene foran på sluffen. Når far kjørte alene om vinteren brukte han spissleden, som var så smal at han kunne sitte med et ben på hver mei, og da var det morsomt å sitte bak på «hundsvotten» og klamre seg fast som best mulig og samtidig forsøke å unngå å få sneballene fra hestebenene i ansiktet. Det gikk med stor fart med fars fyrige blodshester for sleden, og det hendte ikke så sjelden at det gikk rundt

Vei og transport

Av Knut Melby

En kategori mennesker som eksisterte til maskinene overtok vegarbeidet, var vegvokterne. Disse fartet langs vegene så langt som de var pålagt av vegmyndighetene, helst kommunevegene. Disse ble aldri utslitt. De fartet langs vegen med sykkel om sommeren og sparkstøtting om vinteren. Alltid med ei skuffe og gjerne ei hakke i tilfelle noe var galt, kanskje en hestelort eller annet. De måtte tilkalle hjelp hvis tilfellet var vanskelig, særlig om vinteren når snøen kom vannrett i lufta. Da kunne det fort bli tett på utsatte steder. Da måtte måkemannskap utkommanderes. Det var bare grusveger, intet fast dekke. Disse måtte gruses en gang i året, og kanskje enda mer, ettersom de ble mye eller lite brukt. Grusen måtte da kjøres fra grustaket og ut på vegene. Dette måtte gjøres på vinterføre. Det kunne være lange tog med hester med slede som var lastet med grus. Grusen er tung i vekta, så det ble ikke så mye på hvert lass. En halv kubikkmeter kunne veie 700 til 800 kilo. Det var lass nok. Vi skjønner at når mange mil med veg skulle gruses, måtte det bli mange lass. Dette var noe ekstrasfortjeneste for gårdbrukerne. Sikkert godt å ta med seg. Penger var det lite av. Grusen ble lagt i store hauger på vegkanten. Om våren ble disse trillet ut med trillebår. Vegvokterne måtte sørge for dette. Alt foregikk for hånd.

I midten av tredveårene begynte det å komme noen lastebiler. Disse så store ut. En kunne lesse 1500 kilo. Det var jo mye i forhold til det hesten dro med seg. Det var jo dårlige veier, spesielt om vinteren, særlig vegene som gikk på tvers mellom Åsvegen og hovedvegen. De kunne være gjensnødd i mange dager. Det var snøstormen som ofte tette igjen.

Jeg husker flere ganger om vinteren som vegen måtte måkes opp med håndkraft. Det kunne være mange kilometer med tette veier som måtte håndmåkes. Verden var ikke så travel den gangen. Kommer vi ikke i dag, så kommer vi i morgen eller dagen etter.

Dessuten var det vondt å få arbeide, særlig vinterstid. Da var det godt å kunne spe på inntektene med snømåking. Lastebilene som ble brukt i førstningen, hadde bare enkle hjul bak. Kanskje noe sped dimensjon. Dette forårsaket hard belastning på en fra før noe dårlig vegbane. Det var ikke sjelden at bilene sakk ned i vegbanen og måtte trekkes opp med hester, eller de ble veid opp med våg og lange reier. Det manglet aldri hjelp eller håndkraft.

røykeforbud. Det var heller ingen bemerkninger om en ikke akkurat traff spyttebakka, sjøl om Helserådets skriftlige formaninger hang på veggen!

Selve arbeidsrutinene i mølla var den samme for alle, og ordtaket om at den som kom først til mølla fikk først malt var gjeldende. Etter at sekkene var trillet inn og hesten satt bort, kunne alle slappe av for en stund i hytta i godt lag. Som regel var det plass på benken, men det var ingen timebestilling så det kunne bli trangt om plassen. Da kunne det være rolig og trivelig, inntil mølleren sjøl sto i døra og pekte på den som hadde tur. Det var bare en møller i Hombledalen, og da måtte kjøre karen gjøre en del av jobben sjøl. Han måtte blant annet opp i tredje etasje og ta imot sekkene, og videre tømme kornet ned i sluket. Så var det ned i kjelleren for å passe på mjølsekkene. Her kunne kjøre karen ta imot så lenge nestemann ikke kom med sine tomsekker!

Foto: Inger Bjørndal Foss

Medlemsmøte om Lokalhistoriewiki

Torsdag 26.januar var vi klar for årets første møte. En motivert gjeng var samlet på Bygdemuseet da leder Berit startet møtet. Temaet for kvelden var Lokalhistoriewiki, og Berit viste oss en del av det vi kan finne her, hvordan vi søker og hvordan vi går fram for å lage en ny side eller legge til info om noe som allerede finnes på nettstedet. Vi tok deretter en liten pause med kaffe og deilige vafler, men praten gikk fortsatt livlig om kveldens tema mens vaflene forsvant fra fatene.

Så fikk vi besøk av leder i Romerike Historielag, Tom Halvorsen. Han kom rett fra et møte hvor var blitt tildelt årets Gjertrud-pris fra KiA. Vi gratulerer, det var vel fortjent! Tom ga oss mange gode råd for å registrere i Lokalhistoriewiki. Til slutt fikk vi oppdatert status om samarbeidet med Witario, som skal levere system for Digitalhistoriske vandringsspill på Romerike. Nannestad Historielag har meldt sin interesse for dette. Mer informasjon kommer etter hvert.

Tekst: Berit Schei Hagen og Inger Bjørndal Foss
Bilde 1: Inger Bjørndal Foss.
Bilde 2: Inger Holter Holmgrunn

med oss. – Om sommeren var karjolen det greieste kjøretøyet for en enslig person, og vi barn fikk sitte bak på «skrinet» med benene dinglende under vognen. Like bunnløse som veiene var av søle høst og vår, like bunnløse var de av støv om sommeren, så våre grå støvfrakker var uunnværlige. Hvis turen ikke gikk til gudstjeneste i Nannestad, Bjerke eller Stensgård, var det som oftest sykebesøk det gjaldt. I hus og hytte lå gamle folk med store smerter og kjempet sin siste kamp. Det gjorde et voldsomt inntrykk på oss barn å høre den sykes jammer og skrik der vi satt på trappen utenfor og ventet. Ingen lege kom med sprøyter og smertestillende den gang. Heller ikke var der noen menighetssøster til å hjelpe, eller noe sykehus hvor man kunne få pleie. Vi hørte fars salmesang inne fra kammerset, «Jesu din søde forening at smage», «Jesum, Jesum, Jesum sigter alt mit hjertes ønske til». Livet var så underlig. Og døden så trist -det verste av alt.

Da min bror og jeg fikk vår egen lille ponni med tilhørende «dogcart» og dessuten en liten sluffe, fant vi ut at vi også ville besøke syke. Vi gjorde som far: bandt hesten utenfor og gikk stille inn, sa gjerne frem noen skriftsteder som vi kunne utenad og sang noen salmer for den syke. Hvordan disse våre besøk ble oppfattet og mottatt, tror jeg ikke vi reflekterte over. For oss var dette noe helt naturlig. Vi hadde en tante som vi var svært glad i, og som vi gjerne ville hjelpe, da vi forsto at hun ikke hadde så meget å leve av. Så fikk vi en ide som vi syntes var helt utmerket: Hver søndag morgen gikk vi fra hus til hus og stilte oss utenfor vinduene, hvor jeg sang, akkompagnert av min bror som spilte munnspeil. Når et vindu ble åpnet ba vi om at to øre skulle bli kastet ned i en liten eske som vi rakte frem, og fortalte at det gjaldt en innsamling til en som hadde det vondt. Så mange tører ble det nok ikke, for det ble snart satt en stopper for denne vår virksomhet.

Fra boken Prestegårdsliv, Minner fra norske prestegårder
Tredje samling, Redigert av Elisabeth Christie
Gyldendal Norske Forlag 1976

Foto: Inger Bjørndal Foss

Vi minner igjen om kontingenten. Lurer du på om du har betalt?
Kontakt Cato Sand på c-sand@online.no

Aprildager i 1940

Av Thorbjørn Henriksen

Forord av datter Thorill Jeanine Henriksen: Flere år etter min fars død fant jeg denne skildringen, skrevet ned i 1990. Han hadde så vidt nevnt at han var fange på Akershus i krigens første dager, men var lite villig til å snakke om det. Min far ble født i Hurdal, døde i Nannestad. Han var aktiv med å skrive i Eidsvoll Blad og Romerikes Blad, mest på 80-tallet og litt på 70-tallet. Han var leder i Nannestad Bonde og Småbrukerlag og Akershus Bonde og Småbrukerlag i en del år.

Aprildager i 1940, en øyenvitneskildring

Jeg har i flere år veiet for og mot å tegne ned mine opplevelser fra våren og forsommeren 1940. Jeg har hele tiden prøvd å tvinge tankene på denne ulykkelige tid tilbake i glemselens forbarmende natt. Niende april ble vårt folks ulykke, enten man var tilhenger eller motstander av det som skjedde. Krigen ga et smertende sår i våre opplevelseshorisonter i vårt indre liv, - som stadig blør. Jeg vil likevel gi noen bilder på tiden før at bomber, skudd og sjokk førte oss inn i dette djevelske forhold.

Mitt første møte med tyske offiserer var ca. 8 dager før 1. april. Det var 2 menn i uniform som kjørte av veien på tur til Hurdal. Den

gangen ante jeg ikke at jeg ca. 3 uker senere skulle sitte som fange på underoffiser-skolen i Myntgata 2. Jeg hadde søkt til underoffiserskolen, og vi møtte 1. april til et lagførerkurs i Hølands mitraljøseeskadron.

Da jeg kom inn til Kontraskjæret var det både sommerlig og fredelig i Oslo by, med tørre gater og spirende trær. Han felle-Frans var å se i kvartalet, og hu Rosa spaserte på Karl Johan. Kafe Martin hadde sin «glanstids» vår, både utenfor og innenfor lokalitetene. Hvis en satt og slengte med bena på handrevene i Kirkeristen, så var enten himmelen eller helvete ganske nær – i dette vårens vakreste forårsvær gjennom de signaler en ga til gatens «oppsøkende tjenester». Det ble også kjørt «hemmelig film». I butikkvinduer ved torvet kunne en drøfte prisen på «mange slags varer». Dovrehallen var stedet hvor soldater fra Finlands-krigen og de innkalte mannskaper møttes. Det hendte at bandolærene

sekkene fra bakken og oppunder sneia i tredje etasje. Heisen besto av en kjetting som ble tredd ned over snuta på sekken, og det hele løftet opp i høgda. Det var en nødvendighet å få kornet så høgt for at malingsprosessen kunne utføres, for det var nemlig tyngdekraften som sørget for hele operasjonen.

Men som regel tilsa terrenget langs elva at møllebygningen lå i en skråning, og det ble da bygd bru med tilgang rett inn i husets annen-etasje. Kornsekken kunne da trilles inn der, og heises opp den siste etasjen. Annen etasje inneholdt møllerens kontor og møllekjørernes venterom. Her sto alle kvernene som det stadig måtte holdes et øye med, og her var vekta. Sistnevnte ikke minst viktig, da det var kilopris for leiemaling av kornet.

Etter at kornet var heist opp i tredje etasje ble det tømt ned i et sluk, for videre å falle ned i kverna i annen etasje. Kverna besto av to sirkelrunde steiner. Den ene steinen lå rolig, mens den andre roterte rundt. Kornet falt ned i et hull i midten, og ble så knust mellom steinene.

Det var hugd spor i steinene fra midten og utover mot kantene, slik at mjølet kunne følge disse sporene. Videre falt kornet utfor kanten av den underliggende steinen og videre ned i første etasje, der det ble sekket opp de samme sekkene som kornet var fraktet til mølla i. nå var det svære viktig at møllekjøreren hadde husket å ta med en ekstra tomsekk, for det ble alltid mer mjøl enn det hadde vært korn målt i volum. Uten den ekstra sekken var det enten mølleren eller nestemann som fikk den tiloversblevne skrullen.

Å hugge kvernsteiner var virkelig et fagarbeide. Om vinteren kunne dette være et kaldt arbeide, som tok lang tid. Det ble brukt en spesiell hammer for få arbeidet korrekt utført. Skåret i møllesteinen skulle være bratt på den ene siden, og det skrådde så oppover på den andre for så å bøye litt av i svingretningen på steinene. De som fikk malt kornet sitt like etter at steinene var hugget, fikk grovt mjøl, noe som ikke var så populært. Sliten stein malte fint mjøl, men det gikk svært så tregt. Når kornet ble malt på denne måte, var det varmt mjøl som kom ut fra møllesteinene. Særlig varmt havremjøl smakte godt, og like behagelig var det å sitte på varme mjølsekker på hjemvegen vinterstid.

Samværet i møllehytta var ettertraktet. Her hadde mølleren sitt kontor, og her var det godt og varmt. Selvfølgelig var det her verken jule- eller

Møllebruk i bygda

Av Bjarne Holter

En gang i fortiden har også våre forfedre sittet og stampet korn i en leirkrukke eller lignende. På 1600-tallet kom finske innvandrere til Finnskogen og enda lenger mot vest. De hadde med seg korn i en liten skinnpose som de sådde etter å ha brent skogen. Året etter sådde de så fjorårets høst, og det antas at finnene var tidlig ute med videre foredling av kornet.

Men allerede før dette hadde folk på bygdene lært seg å kunne benytte vannkraften som hjelp til å male kornet. «Kvernkaller» kunne settes opp i små bekker som bare hadde nok vann i flomtider, eller i de større elvene som var mer stabile kraftkilder. Garden Enger hadde mølle ved Sogna der vannføringen nok var ganske stabil, men ikke stor og med liten fallhøyde. Denne mølla ble bygd først på 1800-tallet, og den var i drift hundreåret ut. Dette var en typisk bekkvern med vasshjul, noe som var en forløper for turbinen. Ellers var det mange møllesteder langs Leiravassdraget, som i Vollaugdalen, Kringlerdalen, Låkedalen, Hombledalen og Ånesruddalen og Krogfoss. Videre var det mølle i Hona i Stensgård, stedet som fortsatt heter Kverndalen.

Kvenstedet med de beste minner om en storhetstid finner en i Kringlerdalen, der solide grunnmurer fortsatt står som de gjorde da det var mølledrift der. I Vollaugdalen kan en fortsatt også finne møllehus og vassrenne. Men begge disse stedene angripes stadig av tidens tann, og

noe bør gjøres for å bevare det som er igjen av kulturminner. Under fossen i Låkedalen har gamle kvernsteiner ligget der som minner fra tiden det var virksomhet der. Kanskje det mest tradisjonsrike kvernstedet i bygda. Det var daværende fut Christer Jørgensen som bygde opp kvernhuset der i 1692, etter at det da hadde ligget nede et halvt århundre. Men siden har det vært noenlunde sammenhengende mølledrift på stedet. Likevel vil de som har levd en stund husker at mølla brant ned i 1920, og den ble ikke bygd opp igjen før i 1926. Da riktignok ikke så rare greiene, men etter hvert ble mølleanlegget utvidet til å omfatte flere sammaltkverner, sikte og kornrenseanlegg. Trist var det så å notere at mølla i Hombledalen gikk over i historien for ikke så mange årene siden.

For at et kvernhus skulle fungere godt måtte det helst bestå av tre etasjer. Var terrenget flatt måtte heisanordninger til for å bringe korn-

kom i bruk mellom topphaner som ble yre i knollen av vin og kvinner. Ute ved båtene i havna kunne en se kvinner gå fra båt til båt, under soldatvakten på festningsmuren. Under bruene begynte en å feire vårens komme til Oslo by. Både han Ka'l og vi var der. Oslo var på alle måter i ferd med å legge opp til «vårens vakreste eventyr» - for både mennesker og dyr av vår hellige rase. Jeg synes likevel det er grunn til å nevne at filmen «Døden er et kjærtegn» har tilknytning til dette miljøet på Kontraskjæret, som soldatene og de rike fruene.

Bak de kommende dødens skygger, som vi ikke så, syslet våre kavalerielever med å lære seg å ri de blodsblandede dyr. Min hest het rett og slett Anton. Det var en vallak, så svart som natten. Vi var ridehusets kavalerer, mens vi trente på balanseridning og hindre med mere. Men selvsagt for noen av oss i sagflisa av og til, når vi lå og svingte rundt på bare hesteryggen. Dernest gjaldt det å venne seg til å gå med hvite hansker når vi «spradet» ute i byen på våre permkvelder, i ridestøvler og sporer. Hanskene måtte til stadighet vaskes og legges i press, for å tjene presentasjonens regler for soldaten. 2 kvelder før 8.april glemte 3-4 av oss å ta på oss hvite hansker da vi gikk ut. På oppstillingen den 7. fikk vi oss forelagt portforbud i 14 dager. Dette betydde permisjonsnektelse i denne tiden. (men det ble 80 dager som fange.....)

Jeg husker vi hørte på nyhetene 8.april og at vi også lyttet på andre radiostasjoner, men det ble bare med en viss undring uten noen form for bevissthet om den kommende utviklingen i krigen. En sen nyhetssending med en rapport om eller fra et fly, satte likevel i gang noen spesielle tanker mellom 2 av oss.

Så den 9.april, et sted mellom 4 og 5 begynte tingene å skje. Porten ut mot byen var låst. Elever og offiserer fra Krigsskolen og lagførerkurset for ut og inn – noe opphisset. Den militære orden på dette tidspunktet var elendig. Vi så at det lenger ned i gata ble lastet inn ting på lastebiler, – gullet. Så ble det endelig gitt ordre til krigsutrustning av mannskapene. Lagførerelevene fikk i oppdrag å hjelpe krigsskoleelevene med å pakke opp sadlene og kjerrene med utstyr. De hadde ordre om å unnsette Moss. Senere ble de kalt tilbake og red nordover gjennom Nittedal og Nannestad. Min far snakket med dem og derved fikk han vite at vi var fanger, men dette er å foregripe hendelsene med 1 døgn. Vi pakket nå våre saker, våpnene var «korte» rifler og gamle Madsen vannavkjølte mitraljøser på lett kjerre. Under pakkingen kom de første flyene inn over festningen. De skjøt med automatvåpen mot plassen og stallene, så

røykprykkene sto frem i serier. Som sinte ris. Noen av elevene tok med seg ammunisjon inn på rommene og skjøt på flyene når de var nære ved. Omsider kom det orden i rekkene, og vi var i ferd med å sitte opp. Da fikk jeg beskjed om å hente et nytt stangbissel til en av offiserene. Sadelkammeret var i toppetasjen i underoffiserskolen. I det jeg er kommet inn på gulvet der, kommer en bombe og slår ned i muren like utenfor, dernest går en inn i hjørnet og lager et gapende hull. Murpussen står ut i rommet. Jeg ta et stangbissel og tar trappene med 2-3 trinn i steget. Depotsjefen er foran i «utforrennet». Jeg husker jeg trodde at bygningen skulle falle sammen.

Da jeg kom ut på plassen hadde alle, uten unntak, sluppet sine hester. Noen hadde rømt ut i byen med pakningen, andre hadde kommet seg opp på festningen, sto der ytterst på muren og bles, atter andre hadde rømt inn igjen på stallen. Han Anton var av de som hadde fatning nok til å vende tilbake til sitt spiltau. Dragonsabelen hadde lagt seg tvers over i døra og var blitt en sprettboga. Etter hvert fikk vi samlet inn igjen de fleste av hestene våre, og vi kom oss ut i byen. Vårt første mål var å nå

fram til Gardermoen. Våre sivile hjelpemidler ble sendt føre med bil. Vi kom aldri dit. Jeg mistet derved blant annet en kinesisk perlebrodert snørepung for toalettsaker, av stor verdi. Ved en senere undersøkelse ble kofferten funne oppskåret i lokket ute på Gardermoen.

Vi red gjennom Oslo i forholdsvis rolig orden. På Sinsen var store styrker gått i stilling. Men da vi kom til Aker sykehus ble det igjen sluppet bomber mot oss, de skrenset ut i dalen på venstre side. Jeg passerte akkurat da en kiosk som sto der. Men splintrene som slo opp nedenfra rev sund vinduer og takstein på sykehuset. Litt før var en luftvernstilling noe ovenfor bombet. Vi kom oss helskinnet videre, til tross for noen stupende fly og beskytning fra dem. Lykken sto så absolutt den ukyndige bi den gangen. Det ble sagt at de var 6000 mann i Sinsenstillingen. Vi var en flokk utrente soldater, som var tenkt overført til Gudbrandsdalen for trening. Vi kom oss omsider til Gjelleråsen, der måtte vi sitte av for å søke ly mot flyangrep, inne i skogen. Et par av oss holdt på og krøp rundt en stor stein, i forhold til flyenes retning. Da med ett ser vi et par Skøyenbusser med soldater kjøre forbi på veien. Vi kjente ikke uniformene og ga beskjed om dette. da fikk vi til svar at det kunne ikke

Om sommeren gikk gjerne gjestene ned til Hurdalssjøen og badet. Om høsten kom de gjerne til Tømte for å jakte, helst hare, og om vinteren er det fint skiterreng innover mot Klofjellet. Det var ikke oppkjørte løyper som i dag, men trærne var merket hele veien til fjells.

Tømte Pensjonat holdt det gående til juni 1943. I likhet med alle de andre i Steinsgård måtte også eierne her evakueres. Da freden kom orket ikke familien Andersen å fortsette med pensjonatet. Albert og Katinka døde i løpet av de nærmeste årene, og i 1950 ble hele eiendommen solgt til Kaare Anders Dahl. I 1961 solgte Dahl bolighus og uthus til Vitenskapsakademiet, og i 2002 overtok de skogen også. Nå er Tømte eid og styrt fra Universitetet i Oslo, og på Søstua Tømte bor et bestyrerpar som holder orden på det vakre stedet.

Her slutter serien "Krig og evakuering". En epoke er slutt. Da freden kom flyttet vi hjem igjen, og forholdene begynte etter hvert å normalisere seg.

Julemøte på Bygdemuseet

Onsdag 14. desember var vi samlet og klar for det siste møtet i 2022. Museet var, som tidligere nevnt, vakkert pyntet til jul. På kjøkkenet var julegrøten klar, og så fort vi hadde satt oss kom en dampende gryte inn til bordet. Det smakte godt, og så ble det kaffe og pepperkaker til dessert. Villy sang et par sanger, og så måtte vi andre trå til med sang mens Villy spilte munnsspill. Innimellom julesangene ble det fortalt litt om juletradisjoner og tid til noen muntre historier fra «gamle dager». En koselig kveld, og så var vi klar for både julefeiring og nye møter på nyåret. En stor takk til arrangements-komiteen som stiller så godt med oss, og en ekstra takk til leder Berit som holder styr på oss alle!

Tekst og foto: Inger Bjørndal Foss

restauranter som lokket byfolk til pensjonatene i Steinsgård, men selve atmosfæren. Sjøvold pensjonat i Kverndalen ved Hona begynte å ta imot gjester på slutten av 1920-tallet. Til et koselig hvitt trehus ved skogkanten, omkranset av en frodig hage og rødmalte små uthus, kom de samme gjestene trofaste igjen år etter år. De kom til de gode sengene, den gode maten kokt og tilberedt av mor sjøl, alltid blide og snille Emma. Men de kom også til den vakre naturen, til skogsturene oppover mot Tømte, Sollia og Viksvangen, Honsjøen og nedover mot Hurdalssjøen.

Gjestene kom gjerne med toget til Dal stasjon og med buss til Heimly, lærer Helsets gamle hjem og skole. Heretter gikk de til fots. For Emma og Olaus Sjøvold og familien var sommeren en svært travel tid. Alt måtte legges til rette for at gjestene skulle trives. Sjøl flyttet de ut i et mindre hus i den mest hektiske tiden.

Det var så stille og fredelig her oppe, skikkelig helsebot for kropp og sjel. En sjelden gang putret en bil forbi, og flytrafikken hadde ikke kommet til Gardermoen ennå. Innimellom de deilige måltidene, bød Emma på kaffe og saft i det grønne. Sjøvold Pensjonat hadde et meget

godt rykte, her hadde gjestene det bra.

Sommeren 1942 ble den siste de tok imot gjester. 1.juni 1943 var evakueringsdagen også for familien her. De flyttet til Emmas slektninger i Sandsnesseter. Olaus kom aldri tilbake til Kverndalen, han døde på høsten 1944. De startet ikke opp igjen med pensjonat etter krigen, men mange hadde sikkert gode minner fra dette idylliske stedet, som forresten nå er bebodd av Emmas oldebarn og hennes familie.

Midtstua Tømte

Midtstua Tømte ble i 1922 solgt til Katinka Hoel Andersen og Albert Andersen. De startet opp med pensjonatvirksomhet, og gjestene kom gjerne fra Oslo. Beliggenheten er helt unik. Omkranset av frodig lauv- og barskog, om med utsikt over Hurdalssjøen mot øst og store deler av Nannestad mot sør. Tømte ligger ca.300 meter over havet. Lufta er ren og klar, og mange ble rådet til å ta et opphold her av helsemessige grunner.

Ekteparet Andersen innredet det store hvite huset med vakre møbler og lysekroner. De la alt til rette for at gjestene skulle trives, og gjestene gledet seg alltid til måltidene. Mange kom igjen år etter år.

være tyske soldater. Begrunnelsen var at vi ikke hadde hørt noen kamp fra stillingene på Sinsen. Men det var ikke gått mange minutter etter dette så ropes det på tysk: Ikke skyt – Ikke skyt – Ikke skyt – osv. Vi var omringet totalt av tyske soldater med automatvåpen. Ammunisjonen vår lå i saltaskene, geværene var festet bak på ryggen - slik en bærer dem i fred. Rundt oss lød det nå Hendene i været. Våre offiserer hadde bare en mulighet, og det var å lystre tysk ordre, samtidig som de ga nikkende ordre til oss. Men tiden med hendene i været ble meget lang. Tyskerne påsto at vi hadde ført med oss kanoner. Antagelig var det at vi hadde de gamle vannavkjølte Madsen maskingevær montert på kjerrer som så slik ut. Her sto vi med hendene i været, mens deres soldater søkte av området. Til slutt opplevde jeg noe underlig, jeg så meg selv stå med hendene oppstrekt, det kom en slags personlighetspalting ut av opptrinnet(?).

Tyskerne måtte oppgi søkningen, vi ble ordnet i dobbelt geledd og ført tilbake til stallene på festningen. Etter nye forhandlinger fikk vi plass på underoffiserskolen, en av elevene var tolk i saken. Vi stelte oss selv. Den første tiden levde vi på gammelt brød, skonrokker og lignende som var «skyller» som ikke var blitt hentet. Ved skolen hadde det arbeidet en mindre gruppe kvinner, kalt grønne stjerner, de stelte hester for Krigsskolens elever. Disse fikk ikke slutte med sin funksjon. De ble etter hvert våre forsørgere. De hadde kontakter ute i byen hos bakere, hoteller og sjokoladeforhandlere. Snart fikk vi nedkjørt suppe fra et hotell midt på dagen. Kaffe ble det rå med. Hver fredag fikk vi bløtkaker ute fra byen eller fra disse hjertensgode kvinner. JEG VIL ALLTID MINNES DEM SOM MOR NORGE.

Da vi kom inn i vår nye tilværelse på festningen fant vi en avglemt bombekaster der. Vi tok straks og gjemte den på et legerom, nedpakket i en stor utstyrskiste for slikt materiell. Slik beholdt vi den lenge. En dag var det skifting av vakt over oss, da passet vi på å få bombekasteren ned i stallen som kvinnene styrte med. Der tok vi opp en luke i gulvet og fikk gravd våpenet langt ned i grunnen, innpakket i halm og flis. Den lå etter krigen da jeg kom tilbake i Opprydningsavdelingen. Under hurlumheien med dobbeltflyttingen av oss, ble reserveammunisjonen ikke innsamlet, den lå i salveskene i stallen. Jeg tok dette opp med en offiser i stillhet. Vi samlet den inn og fikk gjemt den til første mulighet til å få den ut. Dette gikk også bra. I stallene arbeidet vi på skift, med TOT-folk som vakt over oss. Jeg hadde en lærer som vakt under største delen av fangenskapet.

Selv under fangenskap var vi ute på eventyr i ren ungdommelig galskap. Etter hvert ble restriksjonene letter, vi fikk tilbud om å gå ut to og to sammen. Vi måtte skrive på et papir og legge igjen militærlua i vakta, dette godtok vi. Slik kunne vi få tak i nødvendige ting. En dag finner 3 av oss på å trekke på oss gamle paradeuniformer og sniker oss ut gjennom et vindu mot en ubevoktet gate. Vi går rundt opp Karl Johan og paraderer i dette utstyr. Men så kommer en gammel mann bort til oss og sier: «Jasså, dette er de farlig norske soldater som går her». Etter dette ble veien kort tilbake til fangenskapet.

En dag kommer biskop Berggrav på besøk til festningen for å undersøke hvem som satt der, som de tyske fanger. Etter noen dager fikk vi beskjed om at alle som var agronomer skulle frigis for jordbruket. Jeg tilhørte denne gruppen. Som gruppe hadde vi lovet hverandre at ingen skulle stikke av før alle kunne gjøre det. Det ble holdt møte og vi meddelte vårt syn på saken. Etter dette gikk det ca. en uke før alle slapp fri.

Selvsagt hendte det også mange andre ting underveis i denne tiden. Jeg vil nevne at likene etter de tyske soldatene som ble torpedert ute i Oslofjorden ble ført innom Underoffiserskolen før de ble gravlagt. En dag kom det 3 fullastede biler med lik.

Den første tiden, om nettene, kunne det komme engelske allierte fly inn over festningen. Da stupte tyskerne ned i kjellergangen, og vi sprang for å se. Dette karakteriserte våre krigskunnskaper. Da jeg kom hjem etter dette oppholdet måtte jeg bruke 2 hender på kaffekoppen for å styre den. Men mens jeg var der merket jeg ikke dette med muskelnervenes forstyrrelser av krigshandlinger som bomber, kulesprut og press. Men spenningens lokk lå over oss.

Bilde 1: Thorbjørn Henriksen

Bilde 2: Elever fra Underoffisersskolen med hester.

Foto utlånt av Thorill Jeanine Henriksen

Fra Bygdespeilet nr. 2 1976

Visste du?

- At det i Bjerke almenning ble avvirket 5 100 kbm i 1974/75. av dette var 3 639 kbm sagtømmer og 1 454 kbm slip.
- At det i Nannestad almenning ble avvirket 5 201 kbm i samme tidsrom. Av dette var 3 760 kbm sagtømmer og 1 441 kbm slip.

KRIG OG EVAKUERING! Del 2

Av Conny Dal

I den vesle bygda Steinsgård fantes ingen industri. De fleste levde av skog- og landbruk, og hadde fra ei ku og oppover til 20. Sundby meieri mottok mjølk fra de fleste og var et samlingspunkt i kretsen. De største leverandørene dannet kjørelag, og mjølka ble levert to ganger om dagen, unntatt lørdag og søndag. Før krigen var det kun to traktorer, en på Sundby og en hos Bjerkek på Stensgård gård. Personbiler var det svært få av. Jeg husker de hadde bil hos C. G. Hjalmar Tangen, og hans datter Kari var den første kvinnelige sjåfør i grenda.

Alt slakt ble levert til Johan Østlis slakteri, som lå ved sjøen midt i kretsen. Dyra ble leid til slakteren, ofte med en sekk over hodet hvis de slo seg vrang. Mindre dyr som kalver, sauer og griser ble kjørt med hest og vogn. Johan giftet seg med Laura Limseth først på 1920-tallet. De starta opp med slakteriet som etter hvert ble en familiebedrift. Alle barna, 3 gutter og 4 jenter, måtte ta sin tårn da de vokste til. Østli slakteri slaktet og foredlet varene, de kjøpte bil og leverte varene over store deler av Romerike. Spesielt ved juletider var det svært travelt, da alle som slaktet hjemme på gårdene var hos Østli og hakket til medisterdeig og pølser. Det var spesielt Laura som sto for dette arbeidet, og hennes hakkemat ble viden kjent. Hun ble en spesialist på dette området.

Familiebedriften gikk svært bra, og det var derfor veldig trist da evakueringen gjorde at alt måtte legges ned. Familien flyttet til Magnus Ruud i Maura. Johan flyttet med hakkemaskinen, og den ble plassert i strusset på gården. Det var vanskelige forhold å arbeide under, og det var umulig å få fatt i råvarer til foredling. Da han en sjelden gang fikk tak i fisk, lagde de fiskekaker. Disse ble så populære og etterspurte at det dannet seg køer av folk som nesten sloss om de gode fiskekakene. Familien Østli holdt det gående i de to årene som var igjen til freden kom. Da flyttet de hjem igjen og startet opp på nytt igjen med kjøttforretningen til glede for mange.

Alle voksne menn i området som ikke var medlem av Nasjonal Samling, ble i en periode innkalt til jernbanevakt i Ullensaker. Dette var en svært streng innkallelse, og vedkommende som lot være å møte måtte regne med mulkt eller straff på annet vis. Innkallelsen far fikk, gjaldt på selveste nyttårsaften 1943. Det året opplevde vi mye vondt.

Sjøvolds Pensjonat

Pensjonater var populære i førkrigstida. Det var ikke flotte hoteller og